

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Економічна безпека сучасної України: виклики та загрози

**Матеріали науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів і студентів
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого**

19 травня 2015 р.

За загальною редакцією *А. П. Гетьмана*

Харків
«Право»
2015

УДК 33(477)-049.5
ББК 65.9(4УКР)
Е45

*Тези друкуються мовою оригіналу
і відображають позицію авторів*

Економічна безпека сучасної України: виклики та загрози : матеріали
Е45 наук.-практ. конф. викладачів, аспірантів і студентів Нац. юрид. ун-ту
імені Ярослава Мудрого, 19 трав. 2015 р. / за заг. ред. А. П. Гетьмана. –
Х. : Право, 2015. – 168 с.

ISBN 978-966-458-835-2

ISBN 978-966-458-835-2

© Національний юридичний
університет імені Ярослава
Мудрого, 2015
© Видавництво «Право»,
оформлення, 2015

СЕКЦІЯ №3

Соціально-економічні проблеми сучасної України

Шевченко Л. С.,

д.е.н., проф., Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
кафедра економічної теорії

КОРПОРАТИЗАЦІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ: РИЗИКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Корпоратизація університетів означає поширення принципів діяльності і управління великими корпораціями на освітні заклади. Йдеться про можливість генерування університетами власних доходів, їх участь у діяльності комерційних підприємств, розвиток приватно-державного партнерства, конкуренцію на ринках освітніх продуктів і послуг. Відповідно до нової концепції університету — «University excellence», університет перетворюється на бюрократичну, клієнторієнтовану бізнес-корпорацію. У західних країнах цій концепції університету відповідає масове використання академічного бізнес-менеджменту; оцінку діяльності науково-педагогічних працівників за критеріями залучення грантів, індексу цитування, участі в рекламній діяльності ВНЗ тощо; домінування фігури адміністратора над професорсько-викладацьким складом; постійний пошук додаткових джерел інвестування університету [1].

В Україні запроваджуються лише окремі напрями корпоратизації університетів, напрацьовані в зарубіжних країнах. При цьому вони створюють певні ризики розвитку вищої освіти.

По-перше, Законом України «Про вищу освіту» передбачено надання ВНЗ платних послуг у сфері вищої освіти фізичним та юридичним особам за умови забезпечення надання належного рівня освітніх послуг як основного статутного виду діяльності (ст. 73). Держава контролює таку діяльність ВНЗ: встановлює перелік платних освітніх та інших послуг, що можуть надаватися державними і комунальними вищими навчальними закладами, та порядок визначення їх вартості для здобувачів

вищої освіти. Однак нинішній рівень доходів домогосподарств в Україні є недостатнім для серйозних інвестицій в освіту. До того ж рівень оплати за навчання у вищій школі досяг такого рівня, що дешевше, ніж в Україні, вищу освіту можна здобути у Німеччині, Швеції, Франції і Чехії. Зіставним по вартості з Україною є навчання у ВНЗ Польщі і Швейцарії. В Україні відсутні доступні фінансові компенсатори видатків домогосподарств на освіту: надання грантів, освітніх позик та виплати стипендій. Юридично не врегульованою є філантропічна допомога на здобування вищої освіти.

По-друге, одержують розвиток наукові дослідження ВНЗ для приватного сектору шляхом створення підприємницьких університетів, дослідницьких та інноваційних консорціумів, науково-технічних альянсів, наукових і технопарків, технологічних платформ тощо. Проте частка ВВП, яка витрачається на наукові дослідження, у довоєнний 2013 р. була у 2,5-5 разів менше, ніж у провідних країнах світу. Питомі витрати на наукові дослідження у розрахунку на одного науковця в Україні майже втричі менші, ніж у Росії, у 18 разів — ніж у Бразилії, у 34 — ніж у Південній Кореї і більш ніж у 70 разів менші, ніж у США [2].

По-третє, у ВНЗ України, за даними Державної служби статистики, у 2014 р. було сконцентровано 7,8% безпосередніх виконавців наукових та науково-технічних робіт, у тому числі 9,2% — докторів наук, 14,4% — кандидатів наук, 10,0% — дослідників. Закон України «Про вищу освіту» надає університетам: 1) права інтелектуальної власності — набуття, охорони та захисту прав ВНЗ та учасників освітнього процесу щодо результатів наукової, науково-технічної та інших видів діяльності (ст. 69). ВНЗ тепер можуть розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на об'єкти права інтелектуальної власності; здійснювати заходи з впровадження, включаючи трансфер технологій, об'єктів права інтелектуальної власності, майнові права на які вони набули, та із запобігання академічному плагіату. Витрати державних і комунальних ВНЗ, понесені у зв'язку із забезпеченням правової охорони на об'єкти права інтелектуальної власності, майнові права на які набуті в установленому законом порядку, здійснюються за рахунок власних надходжень ВНЗ. Способи, умови та порядок здійснення відповідних майнових прав інтелектуальної власності має визначати договір про створення об'єкта права інтелектуальної власності за замовленням; 2) право брати участь у формуванні статутного капіталу інноваційних структур і утворених за участю вищих навчальних закладів малих підприємств, що розробляють і впроваджують інноваційну продукцію, шляхом внесення до них не-

матеріальних активів; засновувати підприємства для провадження інноваційної та/або виробничої діяльності; шляхом внесення нематеріальних активів брати участь у формуванні статутного капіталу інноваційних структур різних типів — наукових, технологічних парків, бізнес-інкубаторів тощо (ст. 70). Однак умови для комерціалізації результатів наукових досліджень викладачів університетів лише створюються.

По-четверте, в деяких ВНЗ України намагаються запровадити традиційні для західних університетів форми ведення бізнесу: оцінку діяльності ВНЗ на основі системи індикаторів; оплату праці викладачів і науковців за результатами праці (наприклад, кількістю опублікованих праць); фінансовий менеджмент тощо. Утім, такий напрям діяльності лише апробується, до того ж викликає опір з боку викладачів та співробітників.

Література:

1. «Круглый стол» в редакции журнала [Текст] // Высшее образование в России. – 2012. – № 7. – С. 38-39.
2. Богдан Данилишин вважає, що стан науки в Україні критичний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://market.avianua.com/?p=2814>

Чуприна О. О.,

к. е. н., доц., Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, кафедра економічної теорії

ЗАГОСТРЕННЯ ПРОБЛЕМ БІДНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Офіційні статистичні дані свідчать про низький рівень соціальної нерівності в країні: у 2013 р. коефіцієнт концентрації грошових доходів (індекс Джині) становив лише 0,250, а співвідношення грошових доходів найбільш та найменш забезпечених 10% населення складав 5,2 рази. В той самий час, експерти надають інформацію, що суттєво відрізняється від наданої Держстатом: Україна належить до країн зі значними масштабами розшарування населення за доходами, значення коефіцієнта (індексу) Джині перевищує 45% (0,450). На їх думку, основний внесок у загальну нерівність робить малочисельна група людей (5-15%) з високими доходами, обсяги та структура споживання яких принципово від-